

Programmet för rättsliga frågor

Justitiedepartementet

Dokumentbeteckning

COM(2025) 463

Celexnummer 52025PC0463

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av programmet för rättsliga frågor för perioden 2028–2034 och om upphävande av förordning (EU) 2021/693

Sammanfattning

Kommissionen presenterade den 3 september 2025 ett förslag till ett nytt program för rättsliga frågor. Programmet är en del av EU:s fleråriga budgetram för perioden 2028–2034 (se faktapromemoria 2025/26:FPM3). Huvudsyftet med programmet för rättsliga frågor är att bidra till vidareutvecklingen av ett effektivt, inkluderande, motståndskraftigt och digitaliserat unionsområde med frihet, säkerhet och rättvisa, baserat på rättsstatsprincipen, ömsesidigt erkännande och ömsesidigt förtroende. Programmet ska underlätta och stödja rättsligt samarbete i civil- och straffrättsliga frågor och främja rättsstatsprincipen, främja och stödja rättslig utbildning och underlätta och stödja effektiv och icke-diskriminerande tillgång till rättslig prövning för alla och effektiva rättsmedel, inklusive digitalt. Genom att uppnå detta mål förväntas programmet också stärka demokratin och skyddet av grundläggande rättigheter samt bidra till tillväxt och konkurrenskraft. Kommissionen föreslår att programmet ska ha ett anslag för sjuårsperioden på 798 miljoner euro i 2025 års priser. Regeringen välkomnar, inom ramen för regeringens vägledande prioritering om EU-budgeten i nästa fleråriga budgetram, förslaget huvudsakliga inriktning.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Sedan 2014 stödjer programmet för rättsliga frågor skapandet av EU:s område för frihet, säkerhet och rättvisa. Det rättsliga programmet för perioden 2028–2034 bygger på det rättsliga programmet för perioden 2021–2027, vilket inrättades genom förordning (EU) 2021/693. Mot bakgrund av den framträdande plats som programmets aktuella politikområden ges i kommissionens politiska riktlinjer 2024–2029, har kommissionen bedömt att ett fristående program för rättsliga frågor bör inrättas också för perioden 2028–2034. Mervärdet av EU-insatser underbyggs av relevanta halvtidsutvärderingar; kommissionens förslag återspeglas i förslagspaketet till den fleråriga budgetramen för 2028-2034 som presenterades av kommissionen den 16 juli 2025 (se faktapromemoria 2025/26:FPM3).

1.2 Förslagets innehåll

Programmet för rättsliga frågor är ett finansieringsprogram inom ramen för EU:s fleråriga budgetram. Programmets övergripande mål är att bidra till vidareutvecklingen av ett effektivt, inkluderande, motståndskraftigt och digitaliserat unionsområde med frihet, säkerhet och rättvisa, baserat på rättsstatsprincipen, ömsesidigt erkännande och ömsesidigt förtroende. Därigenom stärks också demokratin och skyddet av grundläggande rättigheter, och det bidrar till unionens tillväxt och konkurrenskraft, samt digitaliseringen av rättsväsendet på unionsnivå.

Specifikt ska programmet:

- 1) underlätta och stödja rättsligt samarbete i civil- och straffrättsliga frågor och främja rättsstatsprincipen, särskilt rättssystemens oberoende, kvalitet och effektivitet, bland annat genom att förbättra det effektiva gränsöverskridande erkännandet och verkställandet av rättsliga avgöranden.
- 2) främja och stödja utbildning av rättsväsendet och rättspersonalen i syfte att främja rättsstatsprincipen, grundläggande rättigheter och demokrati; främja en gemensam rättslig kultur; säkerställa ett konsekvent och effektivt genomförande av relevanta unionsrättsliga instrument och skapa en stödjande miljö för digitaliseringen av rättsligt samarbete och rättssystem.

3) underlätta och stödja effektiv och icke-diskriminerande tillgång till rättslig prövning för alla och effektiva rättsmedel, bland annat med digitala medel, genom att främja effektiva civil- och straffrättsliga förfaranden och genom att främja och stödja alla brottsoffers rättigheter och de processuella rättigheterna för misstänkta och anklagade i straffrättsliga förfaranden samt för eftersökta personer i förfaranden för europeiska arresteringsorder.

Kommissionen föreslår att programmet även fortsättningsvis ska genomföras genom direkt förvaltning, vilket innebär att kommissionen administrerar det själv. Stödberättigade är bland andra rättsliga enheter i EU:s medlemsstater och tredjeländer som är associerade med programmet samt EU-byråer och internationella organisationer. Kommissionen ska ta fram årliga arbetsprogram som ska antas genom genomförandeakter. I detta arbete ska kommissionen bistås av en kommitté med representanter från medlemsstaterna.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Ingen påverkan på svenskt regelverk förutses. Förslaget innebär direkt tillämpning av beslutad rättsakt.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Utgifterna för programmet för rättsliga frågor för kommande budgetperiod, 2028–2034, uppgår enligt förslaget till ca 707 miljoner euro i 2025 års priser (798 miljoner euro i löpande priser). Kommissionens förslag motsvarar ca 0,04 procent av den föreslagna totala budgetramen, inklusive special- och flexibilitetsinstrument, för 2028–2034.

Förslaget skulle motsvara cirka 39 miljoner kronor i årlig EU-avgift, baserat på en total prognosticerad genomsnittlig svensk EU-avgift för nästa programperiod om cirka 102 800 miljoner kronor per år (se faktrapromemoria 2025/26:FPM3).

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringens ståndpunkter avseende övergripande principer för den fleråriga budgetramen och dess storlek, inklusive för enskilda fonder och program, behandlas i faktrapromemoria 2025/26:FPM3.

Inom ramen för regeringens vägledande prioritering om EU-budgeten i nästa fleråriga budgetram, kan regeringen fortsatt stödja den huvudsakliga inriktningen i förslaget till programmet för rättsliga frågor, inte minst när det gäller främjande av rättsstatsprincipen, europeiskt och internationellt rättsligt samarbete och åtgärder för att förebygga och motverka allvarlig, gränsöverskridande brottslighet.

Regeringen stödjer kommissionens ambition att öka effektiviteten i programmet och att sänka både den administrativa bördan och kostnaderna för förvaltningen av programmet. En närmare analys av hela förslaget behöver göras innan regeringen kan ta ställning till förslagets enskilda delar.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Förslaget kommer inte att remitteras men synpunkter kommer vid behov inhämtas från berörda aktörer för att tjäna som underlag för kommande förhandlingar.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Som rättslig grund har kommissionen angett artiklarna 81.1, 81.2 och 82.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Beslut fattas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet vilket innebär att Europaparlamentet och rådet gemensamt antar förordningen. Rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Mål och huvudsyften med programmet för rättsliga frågor är att åtgärderna ska ge ett europeiskt mervärde, till exempel genom att stärka det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstater och öka det gränsöverskridande samarbetet på området inom unionen. De målen kan inte uppnås på nationell nivå; lagstiftningsaktens mål uppnås därför bättre på unionsnivå. Regeringen delar således kommissions bedömning att förslaget är förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget kommer att förhandlas på olika nivåer i rådsstrukturen. Ansvarig rådsformation är rådet för rättsliga och inrikes frågor (RIF). En särskild ad hoc-arbetsgrupp för finansieringsinstrument på området rättsliga och inrikes frågor har inrättats för tekniska diskussioner om förslaget. Inga datum är ännu kända.

Horisontella frågor, inklusive programmets budget, kommer att förhandlas i allmänna rådet och det avgörande beslutet fattas av stats- och regeringscheferna i Europeiska rådet. Troligen sker slutförhandlingen under 2027.

4.2 Fackuttryck och termer